

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Національний університет «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка»

Uniwersytet Szczeciński (Polska)

University of Bucharest (Romania)

Медичний факультет

Кафедра біології і охорони здоров'я

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь

**XIV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
присвяченої 205 річчю з дня заснування Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

15–16 вересня 2022 року

м. Одеса

Частина 2

Одеса – 2022

УДК: 796611.7–053.67(063)

Рекомендовано до друку вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол №2 від 29.09.2022 року)

Рецензенти:

- **І. Л. Ганчар** – доктор педагогічних наук, професор, викладач кафедри тактики і загальновійськових дисциплін Інституту військово-морських сил Національного університету «Одеська морська академія» (Україна, м. Одеса);
- **О. І. Форостян** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дефектології та фізичної реабілітації медичного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Головний редактор

Босенко Анатолій, доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор

Редакційна колегія:

Коробейніков Георгій	доктор біологічних наук, професор (Німеччина-Україна)
Лизогуб Володимир	доктор біологічних наук, професор (Україна)
Михалюк Євгеній	доктор медичних наук, професор (Україна)
Носко Микола	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Потоп Володимир	доктор педагогічних наук, професор (Румунія)
Приймаков Олександр	доктор біологічних наук, професор (Польща)
Топчій Марія	кандидат біологічних наук, викладач (Україна)
Орлик Надія	кандидат біологічних наук, викладач (Україна)

Адаптаційні можливості дітей та молоді: збірник наукових праць XIV міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 205-річчю з дня заснування Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, 15–16 вересня 2022 року, Ч. 2) / голов. ред. А. І. Босенко. Одеса: Видавець Сімекс-прінт, 2022. 195 с.

У збірнику наукових праць представлені роботи широкого кола фахівців з сучасних проблем фізичного виховання і спорту. В статтях розкриваються медико-біологічні, фізіолого-гігієнічні, психолого-педагогічні та валеологічні основи розширення адаптаційних можливостей дітей та молоді, зміцнення їх здоров'я.

УДК: 796611.7–053.67(063)

УДК: 378.22:796.011.3

В. І. Марчик, С. В. Переверзева

(Україна, м. Кривий Ріг)

АДАПТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА) У ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У дослідженні працевлаштування випускників 2021 року спеціальності Середня освіта (Фізична культура) визначено, що менше половини випускників працюють за спеціальністю та в сфері фізичної культури, що свідчить про низький рівень адаптації у професійному середовищі.

***Ключові слова:** випускники, фізична культура, професійне середовище, робота за спеціальністю.*

Актуальність. Зусилля науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти спрямовані на формування особистості конкурентоспроможного фахівця, який володіє актуальними знаннями, уміннями та навичками, сучасними освітніми й інформаційними технологіями, спроможного здійснювати діяльність на високому професійному рівні, здатного до вирішення спеціалізованих завдань і практичних проблем в професійному середовищі.

Дослідження проблеми адаптації випускників безпосередньо за напрямом підготовки у професійному середовищі та вивчення факторів впливу, що понукають випускника на пошук нового місця на ринку праці, змінюючи сферу професійної діяльності, сприятиме удосконаленню освітньо-професійних програм та підвищенню якості профорієнтаційної роботи з молоддю.

Аналіз останніх досліджень. Автор зазначає, що одним з основних критеріїв конкурентоспроможності випускників ЗВО на ринку праці є якість вищої освіти, тому пріоритетним завданням сучасної освіти є забезпечення підготовки конкурентоспроможних випускників для багатofункціональної

діяльності [2, с. 193]. Проте педагогічним закладам, які здійснюють підготовку молоді в умовах соціально-економічних реформ, необхідно враховувати події, які відбуваються у суспільстві, зміну ціннісних установок, переконань, відносин, що повинно відображатись в спеціальних освітніх програмах з адаптації випускників педагогічних вузів до сучасного ринку праці, спрямованих на те, щоб молоді люди за допомогою різних видів діяльності в конкретній трудовій сфері могли набути навичок самостійності у прийнятті рішень в умовах вибору [1, с. 277].

Автор досліджує міграцію освіченої молоді за кордон і показує, що якщо на початку незалежності міграційна активність носила більше етнічний та релігійний характер, то пізніше на перший план вийшли соціально-економічні показники. Окрім заробітчанства за кордоном, освічені молоді люди почали бачити можливість побудувати успішну кар'єру та вдало самореалізуватися у житті. Зазначається, що доречнішим став безвізовий режим, який ще більше полегшив бажання молоді мігрувати до інших країн. Результати дослідження, що були проведені до війни, показують, що більшість респондентів замислюються над перспективою виїзду за кордон, особливо четверті курси (майже 2/3), адже вони майбутні випускники і мають уявляти своє майбутнє детальніше. У загальному ж відсотковому відношенні про таку перспективу замислюються 64% молоді [4, с. 22].

Повномасштабна російсько-українська війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року віроломним нападом Російської Федерації на Україну, призвела до безпрецедентного з часів Другої світової війни явища – масової міграції населення Української держави. Станом на 1 травня 2022 року, межі України залишили 5 563 959 українців. З іншого боку, згідно з оцінкою Міжнародної організації з міграції ООН (МОМ), ще 7,7 млн. громадян України вважаються внутрішньо переміщеними особами (ВПО), тобто вони залишились у країні, але мусили виїхати з власного будинку. У Міністерстві освіти і науки України

(МОНУ) повідомили, що, за статистикою, близько чверті всіх переселенців є школярами чи студентами [3].

За інформацією директорки Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України Елли Лібанової 60-70% мігрантів під час війни це люди з вищою освітою, оскільки виїжджають переважно жителі великих міст, а 10–15% з числа мігрантів намагаються скористатися ліберальними умовами перебування українців у країнах, що приймають, отримати легальний статус, знайти роботу і далі вже діяти за стандартною процедурою.

Метою роботи стало виявлення ефективності адаптації у професійному середовищі випускників 2021 і 2022 рр. Криворізького державного педагогічного університету, які навчалися за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) з додатковою спеціалізацією спортивний туризм.

Методи дослідження включали спостереження, опитування, анкетування, бесіди з випускниками університету і вчителями загальноосвітніх закладів. Всього було задіяно 47 респондентів, із них випускники 2021 року (25 осіб), випускники 2022 року (18 осіб) і вчителі (4 особи). Випускникам 2022 року в анкетуванні пропонувалося три питання: я планую працювати вчителем, в сфері фізичної культури, інше. Чисельність вибірок не відповідає вимогам математичної статистики, тому отримані результати не претендують на достовірність.

Результати та їх обговорення. Аналіз отриманих результатів показав, що 32% випускників 2021 року працюють за спеціальністю в загальноосвітніх закладах, 12% – в сфері фізичної культури. В інших сферах діяльності задіяно 56% випускників, з їх числа під час воєнного стану за кордон виїхало 20%. Продовжують навчання в магістратурі 12% випускників.

За опитуванням випускників 2022 року зафіксовано, що 15% планують працювати безпосередньо за спеціальністю вчителем фізичної культури, 62% респондентів планують працевлаштування в сфері фізичної культури, 23% – в

інших сферах. Із кількості випускників цього року під час війни емігрували 16%.

Інформація, що була надана вчителями загальноосвітніх закладів, засвідчує, що в деяких школах у педагогічному колективі зовсім відсутні молоді спеціалісти (стаж роботи менше 3 років), в інших школах їх до 10–15%. Стало також відомо, що випускники займають вакантні посади, але протягом року-двох в основному звільняються.

Студенти, які під час навчання працювали в школі за спеціальністю і навчалися за індивідуальним планом, після отримання диплому продовжують працювати вчителем фізичної культури. У такому випадку ефективність адаптації у професійному середовищі випускника є дуже високою, проте якість засвоєння навчального матеріалу, зі зрозумілих причин, буде зазнавати втрат навіть при старанному ставленні студента.

Слід зазначити негативний вплив дистанційного навчання на якість навчання, що є суттєвим для спеціальності вчителя фізичної культури. Наприклад, у випускників цього року із восьми семестрів, п'ять відбувалися у дистанційному режимі. За виключенням періоду м'якого карантину, методики за видами спорту студенти засвоювали на теоретичному рівні, що, без сумніву, вплинуло на оволодіння професійними навичками.

Можна спрогнозувати тенденцію до зниження попиту на вищу освіту серед молоді, збільшення освітньої міграції, підвищення конкуренції між закладами вищої освіти, зникнення деяких акредитованих спеціальностей у зв'язку з регулярним недобором. Протягом відновлення країни, який анонсували на перше десятиріччя, можна також спрогнозувати, що престиж і статус педагогічної професії чи врят зазнає змін.

Нині розглядаються проекти будівництва нової країни, є також і проект реформування системи вищої освіти. Можна використати досвіди інших країн, що себе відмінно зарекомендували. Наприклад, в американських університетах перші два роки навчання присвячуються вивченню загальних дисциплін, за

якими студент набирає відповідну кількість кредитів, і тільки потім студент визначається з вибором спеціалізації. В деяких європейських закладах є правило, що подавати документи на вступ можна тільки при наявності зазначеного трудового стажу. У такому випадку можна сподіватися на високий ступень ефективності адаптації випускників у професійному середовищі.

Висновки.

У дослідженні працевлаштування випускників 2021 року спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура), визначено, що 32% випускників працюють за спеціальністю, 12% – в сфері фізичної культури, 56% – в інших сферах діяльності, що свідчить про низький рівень адаптації у професійному середовищі. Прогнози на працевлаштування випускників 2022 року такі: планують працювати вчителем 15% випускників, в сфері фізичної культури 62%, в інших сферах діяльності – 23%.

Умови воєнного стану, а також післявоєнний відновлюваний період в країні поставить перед освітянами нові виклики. На вибір абітурієнтами навчання педагогічних спеціальностей впливають переваги в відносно доступній оплаті по контракту, регіональному розташуванні навчального закладу тощо. Проте можемо спостерігати низький відсоток молодих спеціалістів в педагогічних колективах шкіл, а також те, що половина випускників 2021 року не працює і не планує працювати за спеціальністю, так як в інших видах діяльності співвідношення зусиль і оплати праці не на користь педагогічній роботі в закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Бунчук О. В. Успішна професійна адаптація викладача-початківця – основа для інтелектуально-духовного зростання особистості // Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті: міжнародна

колективна монографія / за заг. ред. проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рибалко. Харків: Вид. ВННОТ, 2019. С. 277–280.

2. Петряєв О. О. Якість освіти як основний критерій конкурентоспроможності випускників закладу вищої освіти на ринку праці // Консорціуми університетів: забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти України та їхньої конкурентоспроможності: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції / ред. кол.: О. О. Дробахін (голова) та ін. Д.: ДНУ, 2020. С. 193–195.

3. Рендюк Теофіл. Вимушена міграція в умовах російсько-української війни та її негативні наслідки для генофонду України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9149> (дата звернення 12.07.2022).

4. Савицька Я. С. «Відтік» освіченої молоді за кордон як міграційний тренд в сучасному українському соціумі: автореф. кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 054 «Соціологія». ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2022. 29 с.

V. I. Marchyk , S. V. Pereverzeva

ADAPTATION OF GRADUATES IN THE SPECIALTY OF THE SECONDARY LEVEL (PHYSICAL EDUCATION) IN THE PROFESSIONAL CENTER

In the study of the employment of graduates of 2021 of the Secondary Education (Physical Culture) specialty, it was determined that less than half of the graduates work in the specialty and in the field of physical culture, more than half of the graduates - in other fields of activity, which indicates a low level of adaptation in the professional environment.

Key words: *graduates, physical culture, professional environment, work in a specialty.*